

การประยุกต์ใช้ธรรมะกับการเมืองเพื่อความสุขของประชาชน บนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย

Application Dhamma and Politics for people's Pappiness on the way of Righteousness

พระมหาอำคา วรปัญญา (สุขแดง)

ยุภาพร ยุภาศ

Phramaha Amka Worapanyo (Sukdaeng)

Yuphaporn Yupas

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding Author, E-mail: Phramahaamka999_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมะกับการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาชีวิตด้วยธรรมะเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 2.1) การพัฒนาร่างกาย 2.2) การพัฒนาศีลธรรม 2.3) การพัฒนาจิตใจ 2.4) การพัฒนาปัญญา และ (3) ประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับธรรมะเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย ประกอบด้วยธรรมะ 10 ประการ ได้แก่ 1) ทานัง (การให้ทานหรือแบ่งปัน) 2) สีลัง (การรักษาศีล) 3) ปะริจาคัง (การบริจาคหรือเสียสละ) 4) อาชชะวัง (ความซื่อตรง) 5) มัททะวัง (ความอ่อนโยน) 6) ตะปัง (ความเพียรพยายามลาญกิเลส) 7) อักโกธัง (ความไม่โกรธ) 8) อะวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) 9) ชันติ (ความอดทน) 10) อะวิโรธนะัง (ความไม่มีอะไรพิรุณ) นอกจากนี้ ยังรวมถึงหน้าที่ตามกฎหมาย กติกาสังคม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เข้ามาใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติหน้าที่โดยธรรมของนักการเมืองที่ต้องใช้อำนาจและดุลยพินิจเพื่อบริหารรัฐกิจและจัดระเบียบสังคมให้ถูกต้องตามกฎหมายและกฎเกณฑ์แห่งศีลธรรม เพื่อให้บรรลุประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมสามารถควบคุมตนเองได้ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยจิตเมตตา ประชาชนทุกหน่วยของ

สังคม อยู่ดี กินดี มีความสุขสงบ สันติ ประองตอง เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา ส่งผลให้บรรดา
เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: ธรรมะ; การเมือง; ความสุขของประชาชน; ธรรมาธิปไตย

Abstract

These objectives of article are 1) studying concept and theory about Dharma and politics for happiness of people on the way of righteousness. 2) studying guidelines for developing life through Dharma for happiness of people on the way of righteousness, which have 4 sides. 2.1) Physical development 2.2) Moral development 2.3) Mental development 2.4) Wisdom development 3) Applying concept about Dharma for happiness of people on the way of righteousness, which have Dharma 10 sides. 1) charity 2) high moral character 3) self-sacrifice 4) honest. 5) kindness and gentleness 6) self-control 7) non-anger 8) non-violence 9) patience 10) non-opposition Also including legal duty, social rules and good traditions used as a standard for living and perform duties fairly of politician. So, politician have to use power and discretion for public administration and organize social to legitimate and good rules of morality, for achieve the greatest benefit to the public. People can self-control and generous with mercy. All of people in social work are live well, eat well, happy, peaceful, peace and harmonize. So, people are built confidence and faith result in achieving the goals set.

Keywords: Dhamma; Politics; Be happy the people; Righteousness

บทนำ

การอุบัติขึ้นทุกศาสนาบนโลกนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาสังคมของมวลมนุษยชาติ ประเวศ ะสี (ประเวศ ะสี, 2557: 3) กล่าวว่า การเกิดขึ้นของศาสนาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ 1) มีปัญหาเกิดขึ้นในสังคม 2) มีความคิดที่จะแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น พระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในศาสนาที่อุบัติขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสังคมอย่างครบ

วงจรรายได้ทุกขสัจจ์ (ความจริง คือ ทุกข์) นับตั้งแต่สมัยครั้งพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมไทยที่ยอมรับกันโดยวิถีชีวิตว่าเป็นศาสนาประจำชาติ และอยู่คู่กับสังคมมาช้านาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2561 พบว่า ประชาชนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 93 หรือประมาณ 64 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561 : ออนไลน์) มีคำสั่งสอนทั้งหมด 84,000 พระธรรมขันธ์ ถูกรวบรวมไว้ เรียกว่า “พระไตรปิฎก” ภาษาบาลี เรียกว่า “ติปิฎก หรือเตปิฎก” แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) วินัยปิฎก เป็นส่วนที่ว่าด้วยวินัยหรือศีลของพระภิกษุหรือภิกษุณี 2) สุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมเทศนาทั่ว ๆ ไป และ 3) อภิธัมมปิฎก ว่าด้วยธรรมะล้วน ๆ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 255 : 1 - 2) พระพุทธศาสนานับว่าเป็นฐานรากสำคัญของการเมืองการปกครองที่หล่อหลอมให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยการยึดโยงกับธรรมาธิปไตยหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นหลักการสำคัญ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างผลประโยชน์บ้านเมืองกับการเมืองบนฐานแห่งศีลธรรม

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นพุทธ มามกะและอัครศาสนาอุปถัมภ์ ทรงส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง และทรงเป็นหลักชัยในการอุปถัมภ์เผยแผ่ศีลธรรม นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีกฎหมายสูงสุด ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ส่วนพระพุทธศาสนา มีพระธรรมวินัย เป็นธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุด คำว่า “พระธรรม” ได้แก่ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้ ส่วนคำว่า “พระวินัย” ได้แก่ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อให้เกิดความเจริญอกงาม เป็นการจัดระเบียบสังคมตามแบบแผนกติกาในการอยู่ร่วมกัน พระองค์ทรงมอบให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง โดยมีความเสมอภาคกันภายใต้พระธรรมวินัย เรียกว่า “สังฆาธิปไตย” พระองค์ทรงให้ถือพระธรรมวินัยเป็นใหญ่ เรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” เปรียบได้กับการปกครองบ้านเมืองในปัจจุบัน คือ การยึดถือความถูกต้อง ความดี ความงาม กฎหมาย กฎกติกาสังคมที่ชอบธรรมเป็นใหญ่ในการปกครอง เพื่อให้เกิดความผาสุก เพราะหากแยกธรรมะออกจากการเมือง นักการเมือง ผู้บริหารประเทศไม่มีธรรมะเสียแล้ว จะเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้ง ปฏิวัติ ปฏิรูป ยุบสภา เลือกตั้งใหม่ หรืออาจจะทวีความรุนแรง เกิดเป็นสงครามกลางเมือง เกิดการคอร์รัปชันไปทุกหย่อมหญ้า เพราะเมื่อศีลธรรมในจิตใจเสื่อมทราม บ้านเมืองก็พลอยเสื่อมโทรมไปด้วย ซึ่งเห็นได้จาก พระประยูทธ อริยวังโส (สนใจ) และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง (พระประยูทธ อริยวังโส (สนใจ) และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2561 : 80 - 81) ได้นำเสนอ ความเสื่อมโทรมทางจิตใจและศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมทางการเมืองไทยในขณะนี้ พบว่า มีปัญหาอย่างน้อย 8 ประการ ได้แก่ 1)

มีการใช้เงินเป็นใหญ่ 2) ผู้ขาดอำนาจทางการเมืองโดยคนจำนวนน้อย 3) คนที่มีความสามารถขาดโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง 4) มีการทุจริตประพฤติมิชอบอยู่ในทุกระดับ 5) การเผด็จการโดยระบอบรัฐสภา 6) มีการต่อสู้ขัดแย้งเรื้อรังและไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง 7) ขาดประสิทธิภาพการบริหารและนิติบัญญัติ และ 8) การขาดภาวะผู้นำทางการเมือง โดยพื้นฐานมาจากการขาดศีลธรรม การไม่เคารพกฎหมาย กติกาสังคม การขาดจิตสำนึกต่อหน้าที่ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากกิเลสตัณหาที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศ ได้แก่ ตัณหา (ความต้องการไม่สิ้นสุด) มานะ (การใช้อำนาจข่มขู่พองตัว) ทิฐิ (ความเห็นที่ใครแย้งไม่ได้) เพื่อก้าวข้ามกับดักแห่งการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนโดยเริ่มต้นที่จิตใจก่อน เพื่อให้สามารถเป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่มีคุณภาพ คุณธรรม นำสังคมไปข้างหน้าอย่างมั่นคง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ให้มีวินัย มีความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อบ้านเมือง มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 4) อย่างไรก็ตาม เพื่อตอบโจทยปัญหาวิกฤตอันเป็นความท้าทายทางศีลธรรมดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประยุกต์ธรรมะเข้ามาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ บริหารกิจการบ้านเมือง เพื่อให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชนในประเทศ

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า การประยุกต์ใช้ธรรมะกับการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกระดับ โดยเฉพาะนักการเมืองในฐานะตัวแทนของประชาชนที่เสนอตัวเองเข้ามาเป็นผู้มีบทบาททางการเมือง เช่น สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้บริหารประเทศ เพื่อปกครองและบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพบรรลุประโยชน์สูงสุด จะต้องขัดเกลาจิตใจตนเองด้วยกระบวนการทางศีลธรรม และประยุกต์ใช้หลักธรรม หลักคิด หลักการ แนวทางประพฤติปฏิบัติของผู้ปกครองรัฐ นอกจากนี้ยังรวมถึงการยึดหลักความพอดี การพึ่งตนเอง การเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข รับผิดชอบ และมีคุณธรรม เชื่อมโยงเข้าเป็นเรื่องเดียวกันพร้อมกับการบูรณาการทำงานเพื่อสังคม ก็จะก่อให้เกิดความสมดุล (ทิพากรณ์ เยสุวรณ์, 2562 : 314 – 316) ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้กำหนดเนื้อหาในบทความนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมะกับการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาชีวิตด้วยธรรมะเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 2.1) การพัฒนาร่างกาย 2.2) การพัฒนาศีลธรรม 2.3) การพัฒนาจิตใจ 2.4)

การพัฒนาปัญญา และ (3) ประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับธรรมะกับการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย ประกอบด้วย 10 ประการ ได้แก่ 1) ทานัง (การให้ทานหรือแบ่งปัน) 2) สีสัง (การรักษาศีล) 3) ประจิกัง (การบริจาคหรือเสียสละ) 4) อาชชะวัง (ความซื่อตรง) 5) มัททะวัง (ความอ่อนโยน) 6) ตะปัง (ความเพียรพยายาม) 7) อักโกธัง (ความไม่โกรธ) 8) อะวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) 9) ชันติ (ความอดทน) 10) อะวิโรธะนัง (ความไม่มีอะไรพิรุณ) เพื่อให้บรรลุประโยชน์สูงสุด คือ ประโยชน์ตน ประโยชน์ส่วนรวม และประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย ในปัจจุบันและอนาคต

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมะกับการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย

คำว่า “ธรรมะ” หมายถึง ความจริง ความยุติธรรม ความดี พุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ (2547 : 15 - 33) ได้ให้ความหมาย “ธรรมะ” ไว้ว่า เป็นธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ การปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ และผลลัพธ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ รวมไปถึงศีลธรรม วัฒนธรรม ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมายของสังคม และการทำหน้าที่ตามปกติของบุคคล เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข เริ่มต้นจากบุคคล ซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม เมื่อทุกหน่วยมีศีลแล้ว ก็จะทำให้สังคมมีความปกติและมีความสงบไปด้วย ดังนั้น ธรรมะจึงมีความเกี่ยวข้องกับสังคมการเมืองโดยแยกกันไม่ออก จึงเป็นธรรมะกับการเมือง การเมืองกับธรรมะ หรือการเมืองจะต้องประกอบด้วยธรรมะ อย่างไรก็ดี พุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ, 2548 : 59) ยังเห็นว่า “ธรรมิกสังคมนิยม” เป็นระบบการปกครองที่มีอุดมการณ์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาสังคมและการเมือง โดยการไม่ยึดมั่นถือมั่นในอัตตาหรือ “ตัวกู ของกู” แต่ให้ยึดถือหลักธรรมพื้นฐาน 3 ประการ คือ ประโยชน์ส่วนรวม การควบคุมตนเอง และการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันบนพื้นฐานแห่งจิตเมตตา ดังธรรมสุภาสิตว่า “โลโกปตถณมิกา เมตตา แปลว่า เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก” (กรมการศาสนา, 2537 : 52)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2550 : 12 - 14) ได้นำเสนอ “ธรรมะ” ไว้ว่า เป็นความจริงที่มีอยู่ตามธรรมดา เป็นหลักการของพระพุทธศาสนา แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ตาม ความจริงก็ยังเป็นอยู่เช่นนั้น แต่เมื่อพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นแล้ว ก็ทรงนำมาเปิดเผยสั่งสอน การที่มนุษย์จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเข้าใจความเป็นจริงตามเหตุปัจจัย กล่าวคือ ถ้าสร้างเหตุไว้ดี ผลลัพธ์ก็

จะดีด้วย จะเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต คำว่า “ธรรม” จะมาคู่กับ คำว่า “วินัย” เสมอ ซึ่งหมายถึง การจัดตั้งวางระบบแบบแผนชุมชนหรือสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การได้ประโยชน์จาก “ธรรม” และ “วินัย” นอกจากนี้ คำว่า “วินัย” ยังมีความหมายใกล้เคียงกับกฎหมาย (Law) ทางสังคม และมีความสัมพันธ์กับธรรม เมื่อนำมารวมกัน จึงกลายเป็น “ธรรมวินัย” จะเห็นหลักการพระพุทธศาสนาทั้งหมด

สำหรับความหมาย คำว่า “การเมืองการปกครอง” ไพบูลย์ สุขเจตนิ (ไพบูลย์ สุขเจตนิ, 2562 : 166) กล่าวว่า เป็นการดูแลจัดการให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรม เป็นระเบียบ โดยแยกให้ความหมาย คือ “การเมือง” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง การบริหารราชการแผ่นดิน และการใช้อำนาจที่ได้มาสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชน รวมไปถึงความหมายที่ว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อที่จะกำหนดแนวทาง ข้อบังคับ หรือนโยบายให้คนในสังคมปฏิบัติตามและอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ส่วน “การปกครอง” หมายถึง การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจทั้งหลาย ตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล โดยมีรูปแบบการปกครองที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) รูปแบบการปกครองโดยคน ๆ เดียว 2) การปกครองโดยคณะบุคคล และ 3) การปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่

ในทรรศนะของ อริสโตเติล (Aristotle) มองว่า การเมือง คือ การใช้อำนาจเพื่อสาธารณประโยชน์ กล่าวได้ว่า การเมืองจึงเกี่ยวกับอำนาจและการปกครอง (ค่านวล คัมภีร์, 2547 : 4)

นอกจากนี้ เพลโต (Plato) ยังได้นิยามความหมายของ “การเมือง” ไว้ว่า เป็นการอำนวยความสะดวกแก่คนทั้งปวง (สุภาพ ปริญญเสวี และคณะ, 2533 : 1)

ส่วนคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ภาษาอังกฤษ เรียกว่า “Meritocracy” มีความหมายว่า การถือธรรมะหรือความถูกต้องเป็นใหญ่ เป็นส่วนหนึ่งใน “อธิปไตย 3 ประการ” ได้แก่ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 305: 364, อจ.ตัก. พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 40: 201)

1. อัตตาริปไตย การถือตนเป็นใหญ่ คือ การถือตนเอง เกียรติยศ ศักดิ์ศรี ความคิด และประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Self-centered viewpoint) เปรียบได้กับการปกครองแบบเผด็จการ

2. โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ คือ การกระทำหรือตัดสินใจโดยถือกระแสโลกเป็นใหญ่ เปรียบได้กับการปกครองแบบประชาธิปไตย

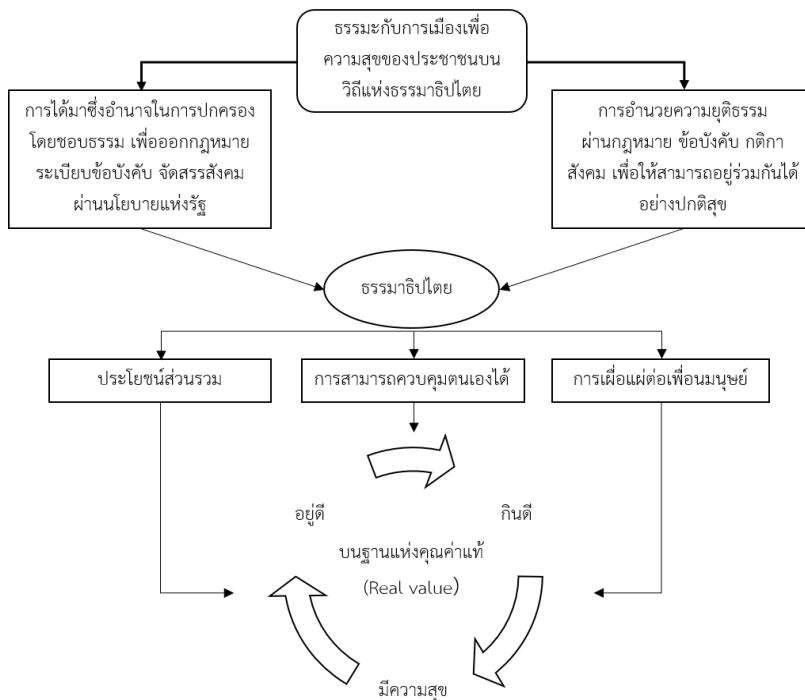
3. ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ คือ การกระทำหรือตัดสินใจโดยถือธรรมะ

ความถูกต้อง หลักการ เหตุผล ความจริง เป็นที่ตั้ง ไม่ใช่ยึดถือตนเอง หรือกระแสโลกที่ไม่ถูกต้องธรรมเป็นใหญ่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาโดยแยกคายจะเห็นว่า “ธรรมาธิปไตย” ไม่ใช่ระบอบการปกครอง แต่เป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวบุคคล

ด้วยเหตุนี้ นักการเมืองที่ยึดถือ “อรรถาธิปไตย” หมายถึง การถือตนเองเป็นใหญ่ จะต้องอาศัยความอดทนและสติเข้ามากำกับความคิด การพูด และการกระทำของตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดความลุ่มหลงในอำนาจที่ก่อให้เกิดอหัตตา (ตัวกู ของกู) ถือความคิดตนเป็นใหญ่ ไม่รับฟังความเห็นต่างจากผู้อื่น เป็นจุดด้อย (Weaknesses) ที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนา ส่วนนักการเมืองรูปแบบ “โลกาธิปไตย” ถือคนหมู่มากเป็นใหญ่ มีจุดเด่น คือ เสรีภาพ ความเสมอภาค ภารดรภาพ ในการแสดงออกทางความคิด คำพูด และการกระทำของคนหมู่มาก จะต้องอาศัยสติปัญญาในการรับฟังความเห็นต่าง ๆ อย่างมีวิจารณ์ญาณ เพราะอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองได้ อย่างไรก็ตาม ในการปกครองนั้น ไม่มีรูปแบบใดที่สมบูรณ์แบบที่สุด สิ่งสำคัญอยู่ที่บุคคลยึดความถูกต้องดีงาม หลักการ กฎระเบียบ กติกา สังคม ศิลธรรม กฎหมายเป็นที่ตั้งในการปกครองเพื่อตัดสินใจใช้อำนาจจัดสรรผลประโยชน์ของส่วนรวมอย่างเป็นธรรม นักการเมือง ผู้นำรัฐบาล เข้ามาทำหน้าที่ในทางการเมือง เพื่อบริหารราชการแผ่นดิน จำเป็นต้องยึดถือธรรมาธิปไตยเป็นที่ตั้ง ดังพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่มีใจความว่า “อนึ่ง เนื่องด้วยการถือชาติคนทั้งหลายย่อมมีปกติเห็นแก่ตัว จะทำการอย่างใดอย่างหนึ่งแม้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ตัวต้องได้ประโยชน์ด้วยจึงจะทำ อหยาศัยนี้ติดมาในสันดาน แม้แห่งคนถือพระพุทธศาสนา ทำบุญให้ทานยังปรารถนาจะได้สมบัติอย่างนั้นอย่างนี้ สมเด็จพระบรมศาสดาทรงชักนำให้ละความเห็นแก่ตัว และให้ตั้งใจทำมุ่งความสมควรเป็นใหญ่ ทรงติการทำด้วยอรรถาธิปไตย ยกตนเป็นใหญ่ และโลกาธิปไตย เฟ่งโลกเป็นใหญ่ และทรงสรรเสริญธรรมาธิปไตย มุ่งธรรมเป็นใหญ่” (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ และ พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน, 2553 : ออนไลน์)

จากการให้นิยามความหมายในข้างต้น สรุปได้ว่า ธรรมะกับการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย หมายถึง การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองโดยชอบธรรม เพื่อออกกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ จัดสรรสังคม ให้บรรลุประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่ มีชีวิตอยู่ดี กินดี มีความสุข บนฐานแห่งคุณค่าแท้ (Real value) หมายถึง การคำนึงถึงปัจจัย 4 ที่ใช้ไปอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านนโยบายแห่งรัฐที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนด้วยความเป็นธรรม และอำนวยความสะดวกธรรมให้แก่ประชาชน ผ่านกฎหมาย ข้อบังคับ กติกาสังคม ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ปฏิบัติตาม จะอยู่ร่วม

กันได้อย่างปกติสุขภายใต้ธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ผู้ปกครอง นักการเมือง ยึดถือความจริง ความยุติธรรม ความดี ระเบียบกฎหมาย กฎเกณฑ์ ศีลธรรม เป็นใหญ่ เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในสังคม บรรลุประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองได้ และการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์บนฐานแห่งจิตเมตตา สรุปลงเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ธรรมะกับการเมืองเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย

แนวทางการพัฒนาชีวิตด้วยธรรมะเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย

การพัฒนา (Development) เป็นคำเฉพาะที่ใช้ประกอบคำอื่น ๆ อาทิ การพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ศีลธรรม ปัญญา เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เป็นต้น พระพุทธศาสนา เรียกว่า “ภาวนา” หรือ “วิวัฒนา” แปลว่า ทำให้

เจริญขึ้นดีขึ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต, 2561: 22) โดยเชื่อว่า มนุษย์ผู้ฝึกตนมีความรู้และความประพฤติดีเป็นผู้ประเสริฐ ไม่ใช่เป็นผู้ประเสริฐโดยชาติกำเนิด

เมื่อกล่าวถึงแนวทางการพัฒนาชีวิตด้วยธรรมะเพื่อความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตยมุ่งเน้นไปยังนักการเมืองในฐานะตัวแทนของประชาชน ที่เสนอตัวเองเข้ามาเป็นผู้มีบทบาททางการเมือง อาทิ สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้บริหารประเทศ เพื่อทำหน้าที่ปกครอง และบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพบรรลุประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและประชาชน จะต้องยึดถือคุณธรรมเป็นสำคัญในการขัดเกลาจิตใจเพื่อถ่วงดุลอำนาจแห่งกิเลสทั้งหลาย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556 : 30) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้สมบูรณ์แบบ มี 4 ด้าน คือ 1) พัฒนากาย (ความสัมพันธ์ทางกาย) 2) พัฒนาศีล (ความสัมพันธ์ทางสังคม) 3) พัฒนาจิตใจ (คุณธรรม ความมั่นคง ความสุข) และ 4) พัฒนาปัญญา (ความรู้ คิด - เข้าใจ - หยั่งเห็น) นอกจากนี้ พระมหาอำคา วรปัญญา และคณะ (พระมหาอำคา วรปัญญา และคณะ, 2563 : 280 - 281) ยังได้นำเสนอ แนวทางการพัฒนาชีวิตภายใต้ฐานจริยศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาร่างกาย (Physical development) 2) การพัฒนาศีลธรรม (Moral development) 3) การพัฒนาจิตใจ (Mental development) และ 4) การพัฒนาปัญญา (Wisdom development) อธิบายรายละเอียด ได้ดังนี้

1. การพัฒนาร่างกาย (Physical development) นักการเมืองที่ดี จะต้องเลือกใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ อย่างถูกวิธีเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคม เช่น การรู้จักเลือกรับแต่สิ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์เข้ามาในชีวิต โดยไม่นำอบายมุขเข้าสู่ร่างกาย รวมถึงการฝึกฝนตนเองให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง (Happy body) มีความคล่องแคล่วว่องไวอยู่เสมอ มีความตื่นตัว ก้าวหน้า พัฒนาชีวิตด้วยสติและปัญญา

2. การพัฒนาศีลธรรม (Moral development) เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ การมี จริยปฏิบัติที่เหมาะสมดีงาม ทางกาย วาจา และจิตใจ มีการเคารพกฎหมาย และกฎแห่งศีลธรรม ไม่คอร์รัปชันในหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่กล่าววจีทุจริต ต้องเป็นคนที่ไม่พูดความจริง พูดถูกต้อง มีประโยชน์ ถูกกาลเทศะ บุคคลอื่นฟังพอใจ เช่น ใช้ยิวาจาในการสื่อสาร การใช้สุนทรียสนทนาในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข

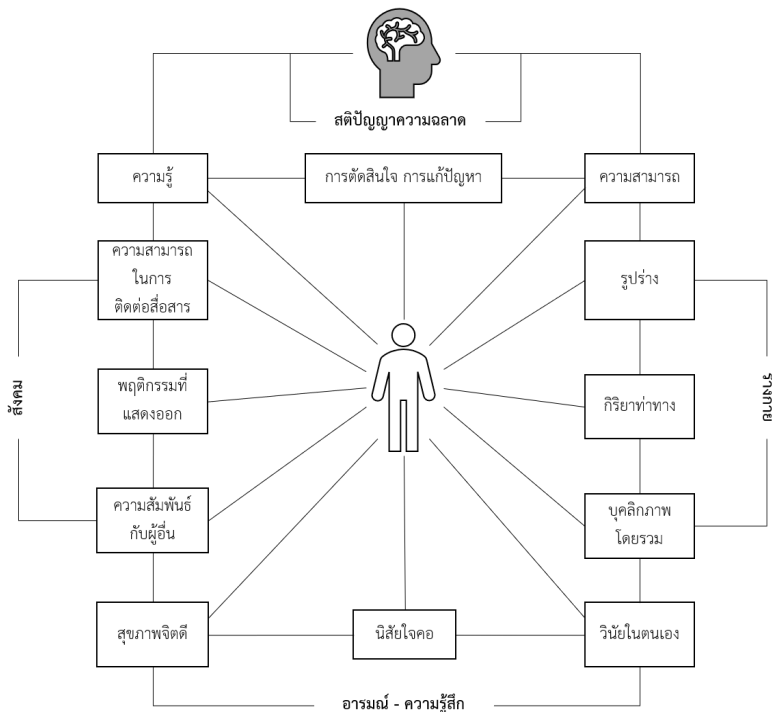
โดยเฉพาะหลักศีล 5 ซึ่งเป็นมูลฐานให้เกิดการปกครองในระบบประชาธิปไตย และเป็นหัวใจสำคัญ เพราะเป็นการเคารพสิทธิของมนุษย์ชน ถ้าไม่มีศีล 5 เป็นหลักแล้ว ไม่มีทางปกครองให้เกิดเป็นประชาธิปไตยได้

3. การพัฒนาจิตใจ (Mental development) เป็นการพัฒนาเพื่อยกระดับจิตใจไปสู่ความเป็นอารยะวิถี มีความเจริญงอกงามบนฐานแห่งคุณธรรมจริยธรรม มีคุณภาพจิตใจที่เข้มแข็ง มีสมรรถภาพที่พร้อมต่อการทำงานและดำเนินชีวิต มีสติ สมาธิ ปัญญา ความกล้าหาญ ไม่ท้อแท้กับปัญหาอุปสรรค มีความสุขเบิกบานอิมเมอใจอยู่เสมอ รวมถึงการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง เช่น ไม่มองว่าการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนประชาชน เป็นเกมทางการเมือง เล่นพรรคเล่นพวก มือใครยาวสาวได้สาวเอา ทำงานเข้าชามเย็นชาม เพื่อกอบโกยผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง

4. การพัฒนาปัญญา (Wisdom development) เป็นการรู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหาบนฐานแห่งทุกขสัจจ มีความรู้ เข้าใจในเหตุและผล รู้จักแยกแยะสิ่งถูกผิด ดีชั่ว ตลอดจนการหยั่งรู้ความจริงของชีวิต เป็นผู้มีสัมมาทิฐิ (ความเชื่อที่ถูกต้อง) สามารถแก้ปัญหาด้วยกระบวนการด้านลึกแห่งปัญญา (Tacit wisdom) ผ่านอริยสัจ 4 ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาที่แท้จริง สาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา และวิธีแก้ปัญหา เป็นผู้อยู่เหนืออคติ และมีจิตใจที่เป็นอิสระ วางได้ ใจเย็น เป็นสุข ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาปัญญาสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การปลดแอกจากความทุกข์ ทั้งปวงเข้าสู่พระนิพพาน

จะเห็นได้ว่า ทั้ง 4 กระบวนการพัฒนาชีวิตที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์ฝึกฝนตนเองได้ ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ทั้งร่างกาย ศีลธรรม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้เจริญก้าวหน้าในคุณงามความดีทั้งหลาย จะส่งผลดีต่อตนเองและสังคมส่วนรวม สิ่งสำคัญจะต้องบำเพ็ญขันติธรรมด้วย เพราะจะช่วยเสริมบารมีให้กับตนเอง กล่าวคือจะต้องอาศัยความอดทนและการข่มใจ ไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส ซึ่งเป็นกับดักขัดขวางไม่ให้ไปสู่ความเจริญ บุญทัน ดอกโรสง (บุญทัน ดอกโรสง, 2562 : 211) กล่าวถึง อุปสรรคขัดขวางความดีของผู้นำทุกระดับ โดยเฉพาะผู้ปกครอง ผู้บริหาร นักการเมือง ประกอบด้วย 1) ความโลภ 2) ความโกรธ 3) ความหลง 4) ตัณหา (ความต้องการไม่สิ้นสุด) 5) มานะ (ใช้อำนาจข่มขู่ตัวเอง) 6) ทิฐิ (ความเห็นที่ใครแย้งไม่ได้) 7) การเล่นพรรคเล่นพวก (Nepotism) 8) การใช้อำนาจสั่งการแต่เพียงผู้เดียว (Despotism) และ 9) การคอร์รัปชัน (Corruption) ทั้ง 9 ประการที่กล่าวมา เป็นกิเลส (ความชั่ว) ที่ชักนำไปสู่ทางแห่งความ

เสียหาย อย่างไรก็ตาม การมีสติและปัญญาจะช่วยยับยั้งพฤติกรรมแห่งความเคยชินที่ไม่พึงประสงค์ได้ อาทิ การแสดงพฤติกรรมไปตามอารมณ์ ขาดสติในการควบคุมตนเอง ดังนั้น การปรับปรุงจิตใจใฝ่ดีเป็นนิสัยอยู่เสมอสม่ำเสมอ จะช่วยส่งเสริมศรัทธาบารมีให้เจริญมั่นคง ในหน้าที่การงานบนฐานแห่งคุณธรรมได้ จะเห็นว่า ทุกกระบวนการพัฒนาตนเองนั้น จะต้องเริ่มจากการรู้จักตนเองเสียก่อน ได้แก่ จุดด้อย จุดเด่น โอกาส และอุปสรรค กล่าวคือ วิเคราะห์ตนเอง บอกตนได้ ใช้ตนเป็น เห็นตนชัด จากการวิเคราะห์ตนเอง หรือให้บุคคลอื่นช่วยวิเคราะห์ก็ได้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาร่างกาย บุคลิกภาพ มนุษย์สัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร พฤติกรรม จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา ให้สามารถบูรณาการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข ซึ่งหลักการพัฒนามนุษย์ที่กล่าวมานั้น มีความสอดคล้องกับแนวทางจิตวิทยา ได้แก่ การพัฒนาร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก สังคม และสติปัญญา อธิบายเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 การพัฒนาตนเองของบุคคลด้านร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก สังคม และปัญญา
ที่มา : คณาจารย์โปรแกรมจิตวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (2549 : 85) และ
สนธยา พลศรี (2556 : 177)

ผู้ผู้นำเดินคด โค้ททั้งหมดก็เดินคด” ซึ่งการเดินตรงนั้น เปรียบได้กับเดินตามธรรมหรือตามหลักทศพิธราชธรรม อันเป็นหลักธรรมสำคัญสำหรับผู้ปกครองบ้านเมืองที่ดี ที่ใช้บริหารกิจการบ้านเมือง ให้เกิดสันติสุขและสันติภาพร่วมกัน ประกอบด้วย ธรรมะ 10 ประการ มีรายละเอียด ดังนี้

1. **ทานัง** คือ การให้ทานหรือแบ่งปัน (Charity) นักการเมืองที่ดีจะต้องเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ สิ่งของที่เป็นวัตถุภายนอก อาทิ เครื่องยังชีพที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ประชาชน ให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ปกติสุข ด้วยความกรุณา (kindness) มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น คุณธรรมข้อนี้ เป็นการทำลายความเห็นแก่ตัวในจิตใจ

2. **ศีลัง** คือ การรักษาศีลหรือระเบียบวินัย (High moral character) โดยเฉพาะศีล 5 ซึ่งเป็นเกณฑ์ ชีวมาตรฐานความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ มีจริยปฏิบัติที่พึงประสงค์ ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ เคารพกฎหมาย และกฎแห่งศีลธรรม ไม่คอร์รัปชัน มีความซื่อสัตย์สุจริตในสัมมาอาชีพ ไม่ประพฤติผิดในกาม มีความสันโดษในคู่ครองตนเอง ไม่กล่าววจีทุจริต และไม่เสพสิ่งเสพติดทุกชนิด ตรงข้ามจะต้องดูแลสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอ ด้วยการออกกำลังกาย ลด ละ เลิก อบายมุขทุกประเภท ที่เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธา

3. **ปะริจาคัง** คือ การบริจาคหรือเสียสละ (Self – sacrifice) การมีจิตบริการสาธารณะเพื่อสังคม ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ยึดถือประโยชน์ตนเป็นที่สอง รองจากประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่หนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อความสุขของประชาชนส่วนใหญ่

4. **อาชชะวัง** คือ ความซื่อตรง (Honesty) ต่อการทำหน้าที่ ไม่มีมายา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต ไม่หลอกลวงผู้อื่น มีจิตใจสะอาด มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

5. **มัททะวัง** คือ ความอ่อนโยน (kindness and gentleness) มีอัธยาศัยไมตรี อ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ แข็งแรง แต่ไม่แข็งกระด้าง กายอ่อนน้อม วาจาอ่อนหวาน จิตใจอ่อนโยน ไม่หยิ่งยโสโอหัง มีบุคลิกภาพที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ จะก่อให้เกิดความเจริญงอกงามในชีวิต

6. **ตะปัง** คือ ความเพียรเผาผลาญกิเลสในจิตใจ (Self - control) ด้วยการหมั่นฝึกฝนอบรมจิตใจตนเองให้มีความเข้มแข็งในการเอาชนะกิเลสทั้งหลาย การรู้จักข่มใจต่อสิ่งที่เข้ามาช่วยๆ ไม่ให้เกิดความหลงใหลในความสุขสำราญ หรืออำนาจที่มีอยู่ โดยไม่

คำนี้ถึงกฎหมายและกฎศีลธรรม หากไม่ระมัดระวังการใช้อำนาจ อาจจะทำให้เกิดโทษภัยแก่ตนเองและสังคมได้

7. อักโกรธ คือ ความไม่โกรธ (Non – anger) จะต้องอาศัยขันติ สติ ปัญญา และความเมตตาเข้ามาช่วยระงับความโกรธ การเป็นคนจิตใจเยือกเย็น ไม่เป็นคนโกรธง่าย จะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ เมื่อมีสติควบคุมตนเองได้ ไม่แสดงพฤติกรรมไปตามอารมณ์ จะช่วยส่งผลเชิงบวกต่อสัมพันธภาพที่ดีกับคน รอบข้าง

8. อะวิหิงสา คือ การไม่เบียดเบียน (Non – violence) ไม่แสวงหาลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ด้วยการบีบคั้นกดขี่ข่มเหงประชาชน จะทำให้เสื่อมศรัทธาต่อความเชื่อมั่น

9. ขันติ คือ ความอดทน (Patience) อดทนต่องานที่ตรากตรำ ความเหนื่อยยาก การปฏิบัติหน้าที่เพื่อประชาชน มีจิตใจที่หนักแน่นไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่มากระทบ มีสติควบคุมตนเองได้

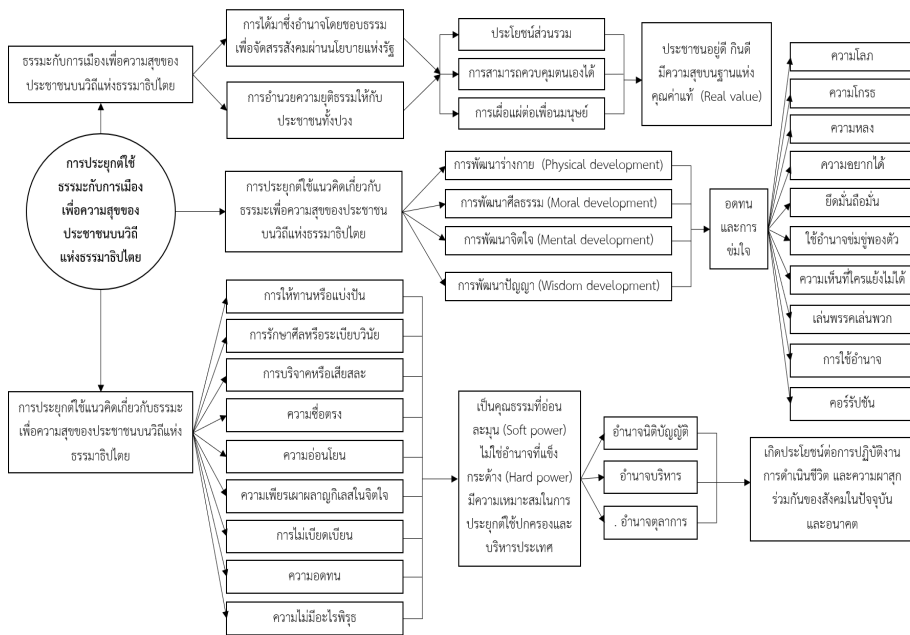
10. อะวิโรธนะ ความไม่มีอะไรพิรุณ (Non - opposition) ด้วยการยึดมั่นในความถูกต้องหรือธรรมะ จะไม่หวั่นไหวต่อการพิสูจน์ความจริง เมื่อมีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง โปร่งใส เทียงธรรม ไม่มีพิรุณหรือข้อบกพร่องใด ๆ จะไม่เสื่อมเสียศรัทธา แต่ในขณะเดียวกัน จะช่วยเพิ่มบารมีให้สูงยิ่งขึ้นไป

จะเห็นว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับธรรมะเพื่อความสุขของประชาชน บนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย

ผ่านหลักทศพิธราชธรรม หมายถึง หลักธรรมของพระราชา หรือผู้ปกครองบ้านเมือง เป็นคุณธรรมที่อ่อนละมุน (Soft power) ไม่ใช่อำนาจที่แข็งกระด้าง (Hard power) มีความเหมาะสมในการประยุกต์ใช้ปกครองและบริหารประเทศ จะทำให้ได้รับความนิยมนิยมชอบจากประชาชนและผู้ใต้บังคับบัญชา รักใคร่เชื่อฟัง เชื่อมมั่น เคารพนับถือ การบริหาร วินิจฉัยสั่งการต่าง ๆ ย่อมบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยดี เพราะทุกคนให้ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ ช่วยให้บรรลุประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคมส่วนรวม สิ่งสำคัญ คือ จะต้องมีความเจตคติที่ถูกต้องต่อการรับรู้ว่าจะธรรมะนั้นมีประโยชน์และให้คุณค่า จึงจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่มุ่งหวังเพื่อส่วนรวม จะเกิดเป็นอุปนิสัยที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่บริหารบ้านเมืองให้เจริญมั่นคง ผ่านการใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุด ได้แก่ 1) อำนาจนิติบัญญัติ 2) อำนาจบริหาร และ 3) อำนาจตุลาการ สังคมเกิดสันติสุขภายใต้ธรรมาธิปไตย ดังพระบรมราชาบาท ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพิธีเปิดการประชุมสมัชชาคัมภุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ 40 เรื่อง

พระพุทธศาสนากับภาวะวิกฤตของสังคมไทย เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2541 มีใจความว่า “...ธรรมะในพระพุทธศาสนานั้นบริบูรณ์ ด้วยสังฆธรรมที่เป็นสาระและเป็นประโยชน์ในทุกระดับ ซึ่งบุคคลสามารถจะศึกษาและปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ คือ ความเจริญผาสุกแก่ตนได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติธรรมย่อมจะมีชีวิตและกิจการงานที่ประกอบด้วยความสว่าง สะอาด และสงบ ที่ว่าสว่างนั้น คือ มีปัญญารู้เหตุรู้ผล รู้ผิดชอบชั่วดีโดยกระจ่างชัดที่ว่าสะอาดนั้น คือ ไม่มีความทุจริตทั้งกาย วาจา ใจ มากเสียจนกลัว เพราะเห็นจริงชัดในกุศลและในอกุศล ที่ว่าสงบนั้น คือ เมื่อไม่ประพฤติทุจริตทุก ๆ ทางแล้ว ความเดือดร้อนจากบาปทุจริตก็ไม่มาแผ้วพาน คนที่ ประพฤติตน ปฏิบัติงานโดยตั้งอยู่ในธรรมอย่างเคร่งครัด จึงเป็นผู้ที่มีปกติสุขร่มเย็นไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม ท่านทั้งหลายผู้ตั้งใจอุทิศแรงกายแรงใจของตนเองเพื่อพระพุทธศาสนา และความผาสุกของประชาชน จึงควรจะได้เพียรพยายามปฏิบัติส่งเสริมให้มหาชนได้ศึกษา และปฏิบัติธรรมะอย่างทั่วถึง ก็จะช่วยให้แต่ละบุคคล ดำรงตนอยู่ได้อย่างมั่นคงและเป็นสุขในทุกสถานการณ์ และช่วยค้ำจุนส่วนรวมมิให้เสื่อมทรุดลงได้ ดังที่ ท่านมุ่งหวัง...” (พุทธทรัพย์ ปิยะอนันต์, 2555 : 91) จากพระบรมราโชวาทดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ธรรมะในพระพุทธศาสนานั้น เป็นสังฆธรรมความจริงที่สามารถปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลง เป็นการถ่วงดุลอำนาจกิเลสในจิตใจด้วยศีลธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปกครอง และบริหารประเทศ เกิดความผาสุกร่มเย็นร่วมกัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 การประยุกต์ใช้ธรรมะกับการเมืองเพื่อความความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย

สรุป

การประยุกต์ใช้ธรรมะกับการเมืองเพื่อความความสุขของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย ผ่านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากมีความรู้แล้ว ยังมีจริยปฏิบัติที่พึงประสงค์ (วิชชาจรณสัมปັນโน) เมื่อฝึกตนดีแล้ว ฝึกคนอื่นย่อมได้รับความเคารพศรัทธา เกิดเป็นคุณค่าต่อตนเองและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทนักการเมืองที่มีอำนาจควบคุมผลประโยชน์ของประเทศชาติ ในฐานะเป็นตัวแทนประชาชนที่เข้ามาทำหน้าที่ในรัฐสภา จะต้องยึดถือความถูกต้องหรือธรรมะเป็นใหญ่ เรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” อันเป็นขุมพลังอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ (Right is might) ไม่ใช่ถืออำนาจผลประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องเป็นใหญ่ (Might is right) เป้าหมายสูงสุด คือ มุ่งหวังให้เกิดปกติสุขต่อชีวิตประชาชนและสังคมส่วนใหญ่ บรรลุประโยชน์ที่สัมผัสได้ในปัจจุบัน (ทิฐฐธัมมิกัตถประโยชน์) ได้แก่ ความเชื่อมั่นศรัทธาจากประชาชน ประโยชน์ในเบื้องหน้าที่สัมผัสได้ในความหวัง (สัมปรายิกัตถประโยชน์) ได้แก่ ความภาคภูมิใจในการบริหารประเทศไปสู่ความเจริญในอนาคต และ

ประโยชน์สูงสุด (ปรมาตถประโยชน์) ได้แก่ การก้าวข้ามกับดักกิเลสในจิตใจ และกับดักประเทศที่ขัดขวางการพัฒนา เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2537). **พุทธศาสนสุภาษิต**. (เล่ม 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- คณาจารย์โปรแกรมจิตวิทยา. (2549). **โปรแกรมจิตวิทยาและการแนะแนว และการพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม โดยคณาจารย์โปรแกรมจิตวิทยาและการแนะแนว**. สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- คำนวล คำณิ. (2547). **ปรัชญาการเมือง**. (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ์. (2562). หลักธรรมกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง. **วารสารธรรมวิษณุ**. 2(2), 312-317.
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2553). ทศพิธราชธรรม : ธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญ ในยุคประชาธิปไตยโลกาภิวัตน์ กระบวนการปรองดองเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง. **สถศ. สาร**. 18 (5), 1-28.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2562). **การจัดการเชิงพุทธ 5 G**. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2557). **พุทธธรรมกับสังคม**. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้านจำกัด.
- พระประยุท อริยวงษ์ และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2561). การจัดการภาครัฐ : การเสริมศีลธรรมของคนในสังคมไทย. **วารสารสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 7(2), 77-89.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2550). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวยจำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2556). **การศึกษาทั่วไป เพื่อพัฒนามนุษย์หนังสืออ่านประกอบ วิชาศึกษาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พระมหาอำคา วรปัญญา และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้บรรณประโยชน์ทางการเมือง เพื่อความสุขของประชาชนภายใต้ฐานจริยศาสตร์. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. 9 (3), 274-288.
- พุทธทาส ภิกขุ. (2530). (2547). **ธรรมะกับการเมือง (ฉบับที่ระลึกครบ 100 ปีพุทธทาสภิกขุ)**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาส ภิกขุ. (2530). (2548). **ธัมมิกสังคมนิยม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- พุทธทาส ภิกขุ. (2530) . **ทศพิธราชธรรม : ธรรมบรรยายชุดทศพิธราชธรรม การตามรอยพระยุคลบาทโดยทศพิธราชธรรม**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พลทรัพย์ ปิยะอนันต์. (2555). ธรรมะทั้งแผ่นดิน. **สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน**. 5 (2), 84-92.
- ไพบูลย์ สุขเจตน์. (2562). การเมืองการปกครองตามแนวพุทธ. **วารสารวิจัยวิชาการ**. 2 (2), 163-176.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2554). **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. (พิมพ์ครั้งที่ 18). นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สนธยา พลศรี. (2556). **การพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 แหล่งที่มา <https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/26-SustainableDevelopment.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). **เผยแพร่ผลสำรวจสถานะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต ปี 2561**. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563 แหล่งที่มา <http://www.nso>.

go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N21-09-61-1.aspx

สุชีพ ปุญญานุภาพ (เขียน) และ พระมหาบุญไทย ปุญญมโน. (รวบรวม). (2553).

คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา “ธรรมาธิปไตย”. สืบค้นเมื่อ

1 ตุลาคม 2563 แหล่งที่มา <http://www.cybervanaram.net/index.php/2009-12-17-14-43-37-13/343-2010-11-23-14-21-44>

สุภาพ ปริญญเสวี และคณะ. (2533). **รัฐศาสตร์ว่าด้วยพื้นฐานการปกครอง**. (พิมพ์ครั้งที่

2). กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร.